

**Orhan BİNGÖL**

Yrd. Doç. Dr. | Assist. Prof. Dr.

Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Gümüşhane-Türkiye  
Gümüşhane University, Faculty of Letters, Department of Sociology, Gümüşhane-Turkey  
orhanbingol@gumushane.edu.tr

## GENEL BAĞLARIYLA SOSYAL HİZMET VE TOPLUM

### Özet

Modern dünyada var olan tüm toplumsal yapıların, siyasi ve ekonomik sistemlerin merkezini birey daha doğrusu insan teşkil etmektedir. Bunun anlamı, dün olduğu kadar bugün de en büyük değer yine insana verildiğidir. İnsanın sağlığına, güvenliğine, mutluluğuna, eğitimine, türlü ihtiyaçlarına dolayısıyla kişisel ve sosyal yaşamının kalitesine yönelmek, bunları korumak ve geliştirmek büyük bir amaçla problem edinilmektedir. İnsani problemlerin işlevsel ve gerçekçi çözümlerini hayata geçirmek maksadıyla ortaya çıkan bilimsel, yönetsel, mesleki yeni alan ve girişimler, toplumsal yaşam içerisinde kendini yoğunlukla göstermektedir. Sosyal hizmet, bu çalışma dalları içerisinde akla ilk gelenlerdendir. Sosyal hizmet, adı üzerinde “insan(lar)a hizmet”in gelişmiş ve profesyonelce yürütülen başlıca ellerindedir.

Bu elin sahibi kim veya kimlerdir? Sosyal hizmet nerede başlayıp nerede bitmektedir? Sosyal ve insani yardımlar kimlere, hangi kısıtlara göre, ne için gerçekleştirilmektedir? Bu gibi soruların yoklandığı bu metin “genel bir sosyal hizmet değerlendirmesi” niteliğindedir.

**Anahtar Kelimeler:** İnsan, Sosyal, Hizmet.

## SOCIAL SERVICES AND SOCIETY IN GENERAL TERMS

### Abstract

Individual or rather human constitutes center of all social structures which exist in modern world and of political and economical systems. So human has been mostly respected from past to present. Human's health, safety, happiness, education, different requirements and so his/her quality of social life has remained on the agenda. To protect and to develop them has been problematized with the important purpose. New scientific, methodological and occupational fields and attempts which emerge with intent to actualize functional and realistic solutions for these problems intensively manifest themselves in social life. Between these work fields, social service is the first thing coming to mind. Social service as the name implies is one of the main paths of developed and professional service for human.

Social service is carried out by whom? Where does it start and end? Why is social aid and humanitarian aid occurred and it is performed by whom and in what criterions? This paper which discusses such questions presents “a general evaluation of social service”.

**Key Words:** Human, Social, Service.

## Sosyal Hizmet Nedir?

Sosyal hizmet girişiminin, bilim ve mesleğinin çerçevesini çizerken sosyal hizmetin şimdiki hâlini almadan önce de yürütüldüğünü belirtmek gerekir. Neredeyse her toplum ve yönetim organizasyonunda yardıma gereksinim duyan bireylere ve sosyale yönelik hizmet, hep görülmüş bir şeydir. Bunun nedenlerini, nasıllarını ve sonuçlarını bir süreç içerisinde ele almadan evvel, sosyal hizmetin ne olduğuna eğilmek gerekir.

Çengelci'nin betimlemesiyle “sosyal hizmetler, yoksulluktan kaynaklansın veya kaynaklansın toplumdaki mevcut ortalama yaşayış ve algılayış seviyesine ellerinde olmayan sebeplerle süreli veya süresiz olarak ulaşamayıp sosyal veya ekonomik yönlerden desteklenme ihtiyacı olan kişilere karşılıklı veya karşılıksız şekilde sunulan parasal veya ayni (mal, malzeme yardımı, rehberlik, yönlendirme, psikolojik destekleme gibi) hizmetlerdir” (1996: 4). Tomanbay'a göre “sosyal hizmet... özel gereksinim gruplarının bakım ve korunmalarının toplumun sorumluluğu ve görevi olduğundan hareketle resmî, yarı resmî ve gönüllü etkinliklerle bu tür nüfus gruplarının bakımlarını, korunmalarını iş edinen, insanların yardımsız çözemedikleri bireysel ve toplumsal sorunların çözümü için geliştirilen sistemli, düzenli ve sürekli faaliyetlerdir” (1999: 237). Bu ifadelerde geçen ortak vurgular “yardım ve destek” doğrultusunda “hizmet niyetini ve çalışmalarını” tırnak içine almaktadır.

Sosyal hizmetteki merkezî ögenin, ihtiyaçları doğrultusunda bireyler ve sosyal gruplarla ilgilenmek olduğu ortadadır. Sosyal hizmet, kapsamı, işleyişi ya da sistemi değişebilmekle birlikte temel olarak insanların çeşitli eksiklikleri ve yetersizlikleri üzerinden yol alır. Buradaki parola, ihtiyaçlar konusuna açılmaktadır. Söz konusu “ihtiyaçlar” olduğunda meselenin boyutları derinleşmektedir. İnsan ihtiyaçları pek çok değişkene göre her an yeniden şekillenebilmekte ve bunların çok azı salt nesne ve tüketim materyallerine yönelmektedir. Bu bakımdan “nesnelere ve tüketime duyulan ihtiyaçlar kendiliğinden değildir... İhtiyaçlar aslında nesnelere değil, toplumsal konumlara yönlendirilmiş koşullandırmalardır... İhtiyaç bir yerde kısıtılırsa, yani ihtiyaç sözcük anlamıyla alınarak falan nesneye duyulan ihtiyaç olarak tatmin edilirse, semptomun bulunduğu organa geleneksel bir tıbbi tedavi uygulanırken yapılan hatanın aynısı yapılmış olur. Semptom burada iyileştirilir iyileştirilmez başka bir yerde ortaya çıkar” (Baudrillard 2008: 70, 71, 80, 89-90).

Bu nedenle sosyal hizmetin varlık gerekçesine gönderme yapan ihtiyaçlar toplumsal karakterdedir. Yaşanılan yere, zamana, biyolojik, psikolojik, siyasi, ekonomik, en önemlisi sosyolojik yapı ve koşullara göre temellenir. Dolayısıyla sosyal hizmet

toplumsal bir faaliyettir. Ancak sosyal hizmet, ilgi alanına giren toplumsal geri planları doğrudan incelemekle yükümlü değildir. Sosyal hizmetin birincil gayesi bireylerin ekonomik, siyasi ve toplumsal eşitsizliklerden, noksanlıklardan ötürü yardıma muhtaç oluşlarını sorgulamak yerine onlara mümkün olduğunca eşit hizmetler götürmektir.

Sayer (2002: 518), sosyal hizmetin genel geçer toplumsal yüzünü şu cümlelerle resmetmektedir:

Kişi, grup veya toplulukların yapı ve şartlarından doğan ya da kendi denetimleri dışında meydana gelen bedeni, zihni, ruhi eksikliği, fakirlik ve eşitsizliği gidermek veya azaltmak, toplumun değişen şartlarından doğan sosyal sorunları çözmek, insan kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, fertlerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla insan, şeref ve haysiyetine yaraşır eğitim, danışmanlık, bakım, tıbbi ve psikososyal rehabilitasyon alanlarında ifa edilen hizmet programlarının tümü sosyal hizmetin kapsamındadır.

Sosyal hizmetin bu geniş içeriği, topluma birçok koldan hizmet verildiğini gösterir. Sosyal hizmet, toplumsal veri ve gerekçelere koşut olarak ilgi alanını genişlettikçe ayrı ayrı çalışma dalları ve uzmanlıkları üretmiştir. Söz konusu uzmanlık alanları şu başlıklarla birbirini bütünlemektedir (Şeker 2012):

- Aile ve çocuklara yönelik sosyal hizmetler
- Gençlik sosyal hizmetleri
- Okul ve sosyal hizmetler
- Yaşlılık ve sosyal hizmetler
- Engellilere dönük sosyal hizmetler
- Tıbbi sosyal yardım ve hizmetler
- Yoksulluk odaklı sosyal hizmetler
- Göçmenler, sığınmacılar, mülteciler ve sosyal hizmetler
- Suçluluk ve sosyal hizmetler
- Orduda sosyal hizmetler
- Sosyal belediyeçilik

Sosyal hizmetlerin bu kapsamlı yayılımını maddelerken bir nüansı öne çıkarmak gerekir: Sosyal hizmet, belli koşullar zemininde ihtiyacı olduğu ve hak ettiği düşünülen bireylerin/grupların imdadına sırf anlık olarak yetişmek demek değildir. “Sosyal hizmetlerin en temel özelliği, aileden topluluk ve devlete kadar uzanan bir grubun mensupları olarak bireylerle ilgilenmesidir... Bu bireyler için önemli olan, bunlara gelir garantisinin sağlanması değildir. Bunun yerine ihtiyaç duyulan şey, bunlara bir hizmetin verilmesidir” (Dilik 1980: 73-84). Çünkü sosyal hizmetin uğraşı sadece maddi

yardımlarla kısıtlı değildir. Sosyal hizmet, sosyal destek, moral ve rehberlik içerikli çalışmaları da üstlenmektedir.

Bu bakımdan sosyal hizmet esasında zor ve çok yönlü bir şeyi; insan(lar)ı tatmin, memnun ve mutlu etme işini kendine sorun edinmektedir. Bir bakıma “toplumsal bir ayar” rolü görmektedir. Bu, hayli geniş bir beşeri havzaya uzandığından sosyal hizmet (her ne kadar başlangıçta öyle filizlendiyse de) artık yalnızca gönüllülükle veya tek bir elle yürütülebilecek faaliyetler dizisi değildir. Sosyal hizmet, hedefleri planlanması şart olan, işleyiş, ilke ve yollarının iyi saptanması gereken ve bunların en fonksiyonel biçimde vücuda getirilmesi lazım bulunan bir alandır. Sosyal hizmetin tarihsel dolgu içerisinde böyle bir yapıya doğru evrilmesi birtakım siyasi, ekonomik ve toplumsal aşamaların birbirine tesir etmesiyle meydana gelmiştir.

### **İnsana Yardım Fikrinden Profesyonel Sosyal Hizmete**

Profesyonel olarak sosyal hizmet, şimdiki gelişmiş formunu modern toplum ve devlet yapılarına geçiş aşamalarında edinmiştir. Sadece içten ve duygusal bir uğraş değil, bilimsel bir branş ve uzman bir meslek dalı olarak sosyal hizmet, modern devlete ve topluma ait uzantılar düzleminde kendini var etmiştir. “Sanayi Devrimi ve kapitalist sistemin beraberinde getirdiği yeni sosyal sorunların çözümünde alışlagelmiş dini ve hayırsever sosyal hizmet yaklaşımlarının yetersiz kalması, günümüzdeki anlamıyla sosyal hizmetin bir bilim ve meslek olarak sosyal adalet ve sosyal hak ekseninde ele alınmasına yol açmıştır” (Kongar 1972: 147, 148). Buna göre sosyal hizmetin güncel durumu, çok uzun olmayan fakat çarpıcı bir tarihçeyi anlatmaktadır.

Sosyal hizmetin bugünkü olgunluk evrelerinde devlet (özellikle sosyal devlet), önemli bir cephe olarak çok zaman ciddi pozisyonlara yerleşmiştir. Alanın işlevlerine ve işlerliğine hem meşruluk hem de bir düzen getiren, sosyal devletin bu hususta bizzat benimsediği politikalarıdır. Uyguladığı ya da uygulaması gereken politikalar bağlamında “sosyal devlet, sosyal ve ekonomik yapıyı düzenleyici bir role sahiptir. Vatandaşları arasında doğumla ya da farklı nedenlerle ortaya çıkan eşitsizlikleri dengeleyici politikaları oluşturan ve uygulayan bir sistemi ifade etmektedir” (Artan 2011: 15). Sosyal devletin veya onunla anlamca benzeşen refah devletinin sosyal hizmete dair girişim ve fiilleri, daha farklı söylemlerle de kaleme alınabilir. Bu anlamda “refah devleti, kişilere ve ailelere, sahip oldukları mülklerin piyasa değerine bakmaksızın minimum bir gelir garanti ederek kişisel ve ailevi krizlere yol açabilecek hastalık, yaşlılık, işsizlik gibi belirli sosyal riskleri karşılayabilecek güce kavuşturmak suretiyle kişiler ve aileler için güvensizlik alanını daraltarak ve nihayet statü ya da sınıf ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşlara belirli

sosyal hizmetleri en iyi standartlarda sunmayı garanti ederek piyasa güçlerinin işleyişini değiştirmek amacıyla devlet erkini politikalar ve idare yoluyla bilinçli olarak kullanan devlettir...” (Marshall 2006: 29, 30).

Sosyal devletin, temel eşitsizlikler ya da çeşitli geri kalmışlıklara el atarak bazı sosyoekonomik olumsuzlukları gidermeye çalışması, kendi varlığını anlamlı kılan durumlardandır. Devlet, iddia ettiği onlarca gerekçenin yanı sıra “sosyal hizmet” için de vardır, var olmalıdır. O nedenle toplumsal yaşam alanlarının neredeyse tümüne zaten kasten dokunuyor olan devlet, sosyal ihtiyaçlara da özellikle karışmalıdır. Realitede bu görevin en iyi nasıl yerine getirilebileceği, eşitlikler ve hakça/halkça bir paylaşımın hangi oranda tamlaştırılabileceği, böyle bir devlet aygıtını kurup işletmenin ne kadar mümkün olabileceği ise apayrı münakaşa konularına girmektedir.

Sosyal hizmetin organize oluşunda devlet desteğinin yanı sıra esas olarak toplumsal ve bilimsel gelişmeler önemlidir, denebilir. Tıpkı devlet mekanizmasının oluşumuna benzer biçimde sosyal hizmet biliminin ve mesleğinin doğuşu da toplumsal dinamiklerden gelen enerjiyle gerçekleşmiştir. Toplum, Erol’un dediği gibi (2008: 6) “insanların paylaştıkları sorunları birlikte çözme çabalarının bir ürünü” olarak alındığında sosyal hizmet bu insani ürünlerden birini örneklemektedir. Diğer elden toplum, aynı zamanda sorunları üreten de bir yerdir. Öteden beri var olan sosyal problemlerin birçoğu, toplumsal yaşama zorunluluğundan ileri gelmektedir. Belki bu nedenle toplum, kendi ürettiği problemlere “karşı bir refleks geliştirerek” bunun için çözümler üretmektedir. Bu perspektiften bakıldığı zaman sosyal hizmet, devletçe düzenlenen ama aslında toplumsallıkla beslenen bir sistem olarak belirmektedir.

Böyle yaklaşıldığında “sosyal hizmetlerin gelişimi özellikle 19. yüzyılda İngiltere ve ABD’de yoksul göçmen ailelere yapılan gönüllü ev ziyaretlerine dayalı sosyal yardımlarla başlamıştır. Gönüllülerin yapmış oldukları ev ziyaretleri ile başlayan bu süreç, sosyal incelemelerde standartların belirlenmesi amacıyla formüle edilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmiştir” (Artan 2011: 17). Öteki ifadelerle, günlük yaşama dair ortaya çıkan sosyal bir eğilim, zamanla gündelik yaşamın dışına taşarak siyasi, ekonomik ve bilimsel disiplinleri devreye sokmaya başlamıştır. Bu paralelde “ABD’de gönüllü organizasyonların liderleri ve bilim insanları sosyal hizmetlerin daha etkili ve verimli olarak nasıl sunulabileceği konusunda çalışmalar başlatmışlardır. Bu çalışmalar sonucu 1898 yılında ilk sosyal hizmet yaz kursu New York’ta COS tarafından New York Times gazetesine verilen ilanla duyurulmuştur... Bu süreç gönüllü çalışanların sistematik olarak eğitilmelerinin yolunu açmış ve dolayısıyla sosyal hizmet mesleğinin

ortaya çıkmasına yol açmıştır. Dünyada bilinen ilk sosyal hizmet okulu ise 1890 yılında Hollanda’da kurulmuştur” (Artan 2011: 17).

Sosyal hizmetin bilimleşmesinde önemli taşlardan diğeri “... 1904 yılında New York Hayırseverlik Okulu’nun bir yıllık sosyal hizmet eğitimi veren programlara başlamasıdır. Bu durum sosyal hizmet kurumlarında belirli standartların geliştirilmesi, etkinlik ve verimliliğinin artırılması açısından önemli bir aşamadır. Böylece Amerika’da yaz kurslarıyla başlayan sosyal hizmet eğitimi, tam zamanlı sosyal hizmet okullarına dönüşmüştür” (Duyan vd. 2008: 12, 13). Söz konusu okullar ilerleyen yıllarda Amerika’da ve diğerk ülkeler genelinde gittikçe yaygınlaşmış, dereceleri ve nitelikleri yükselmiştir. Türkiye’de ise alanla ilgili eğitime 1961 yılında “Sosyal Hizmetler Akademisi” ve ikinci kuruluş olarak 1967’de Hacettepe Üniversitesi’nde “Sosyal Çalışma” bölümüyle başlanmıştır (Şeker 2012: 10).

Tarihçesi hızlıca böyle aktarılabilecek olan sosyal hizmet, üniversitelerde eğitimi verilen, devletçe memur olarak tayin edilip istihdamı gerçekleştirilen bir disiplin ve meslek kolu olarak aktüelitesini bu periyotta edinmiştir.

### **Modern Sosyal Hizmet Disiplini ve Mesleği**

Bir disiplin olarak henüz genç sıfatıyla anılan sosyal hizmetin yükseldiği zemin, kendisi gibi yaşlı kabul edilemeyecek bir konudan, “modern toplumdaki sosyal sorunlardan” arka almaktadır. Burada sosyal sorundan kast edilenler, özü itibarıyla kısmen insanlık tarihiyle yaşıttır. Aradaki fark, modernlik ve sonrasında ortaya çıkan problemlerle ondan önceki tarihe özgü olanların başkalığındadır. Zaten sosyal hizmetler daha çok bu nedenle özgür bir kol olarak gelişmiş, “sanayileşen ve kentleşen toplum yapısının sorunlarının çözümünde yetersiz kalınmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır” (Şahin 2006: 6).

Sosyal hizmet biliminin ilgilendiği (modern) toplumsal sorunlar uzunca bir listeyi dolduracak kapsamdadır. Gelir dağılımı dengesizliklerinden sağlık erişimi ve hizmeti sorunlarına, eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliklerinden bazı nüfus guruplarının yaşadığı demografik konulara kadar genişleyen bu maddeler kümesi, sosyal hizmet biliminin özele inmesini gerektiren çeşitli alt dalları işaret etmektedir. Bu, sosyal hizmetin eş zamanlı olarak disiplinler arası bir yapıda oluşuna atıf yapmaktadır. “Sosyal hizmet, evrensel değerlere sahip bir meslek ve disiplin olarak, dünyada yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlere paralel yeni boyutlar kazanmakta ve diğerk disiplinlerle karşılıklı etkileşim içerisinde kendini geliştirmektedir” (Acar ve Duyan 2003: 18). Sosyal hizmetin ilgilendiği hemen her şey diğerk kurumların ve o kurumları inceleyen bilimlerin münasebet

alanı içerisine girmektedir. Bu değişkenlik ve tamamlanmazlık, insan temelli her disiplinin yaşadığı kaderi sosyal hizmete de uğratmaktadır.

Öte yandan, sosyal hizmetin bir bilim olarak yönetim erkinde ve toplumsal yapıda gördüğü bazı görevlerden söz açmak lazımdır. Bu işlevlere değinmek, doğrudan sosyal hizmet mesleğinden bahsetmek anlamını taşır. Çünkü meslekler, çoğu kez bilimlerin pratik yüzleri olarak yaşama karışmaktadır. Cılgı, hem bilim olarak sosyal hizmete yüklenen anlamı hem de meslek açısından sosyal hizmetin hedeflerini şöyle yazmaktadır:

“Toplumsal yaşam içerisinde bireyin etkinliğini sağlamak, insanın kendi yaşamı ve kaynakları üzerinde denetim sahibi olmasına ve karar vermesine olanak sağlamak, insanın kendi gücünü ve egemenliğini kullanmasına olanak sağlayarak üretkenliğini ve yaratıcılığını harekete geçirmek, çoğulcu ve katılımcı demokratik toplum yapısı içerisinde insanca yaşama ve gelişme koşullarını geliştirmek ve çoğulcu etkileşim dinamiği içerisinde; insanın ve toplumun gelişme düzeyini, ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını ve sorun çözme yeteneklerini artırarak yaşam kalitelerini yükseltmek, özgür ve mutlu bir yaşam sürmelerine yardımcı olmak şeklinde sıralanabilir” (2004: 32).

Kongar (1972: 4, 5) sosyal hizmetin toplumsal yapıda karşıladığı işlevleri daha farklı düşüncelerle ifade etmektedir. Ona göre:

Sosyal hizmeti bireylerin sorunlarını çözümlenmeye yönelmiş bir meslek olarak ele alan tanımlar iki farklı kaynaktan etkilenmiştir: Bunlardan birincisi hümanist duygularla insanların sorunlarına yardımcı olma isteğidir. İkincisi liberal kalkınma yönteminin kendi iç yapısından kaynaklı sosyal sorunlarını çözümlenme çabasıdır. Sosyal hizmetin görünürde iki farklı çıkış noktası olsa da temel gerekçe liberalizmle birlikte toplumsal yapıda meydana gelen sosyal ve ekonomik yaraları sarma çabasıdır.

Sosyal hizmetin ortaya koyduğu emek, nihayetinde bazı mesleki prensipleri, sistemli adımları ve bilimler arası/meslekler arası iş birliklerini kapsamaktadır. Bu, III. Millî Sosyal Hizmetler Konferansı’nda (1968: 9) aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

Sosyal hizmet, kendi kendine yardım ve iş birliği ilkesine göre değişmekte olan toplum yapısı içerisinde kişi, aile, grup ve toplulukların ihtiyaçlarının karşılanması, sorunlarının çözümlenmesi ve çevreleriyle karşılıklı uyumlarına yardım etmek ve insan kaynaklarıyla sosyal ve ekonomik koşulların korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla; kendine özgü bilimsel teknik ve yöntemlerle insan ilişkilerindeki becerilere dayanan düzenli çalışmaları kapsayan bir meslektir.

## SONUÇ

Sosyal hizmet, hareket noktası ve hedef kitlesi açısından insan ve insan hakları odaklıdır. Bu odaklar sosyal hizmetin felsefesine yoğunlaşmaktadır. Sosyal hizmetin felsefesi

“yardıma ve hizmete gereksinen insan” düşüncesinden kalkmaktadır. Buna göre sosyal hizmet hümanist bir yaklaşımdan temel almaktadır. Sosyal hizmetin filli yönü ise planlı, sistemli ve kapsamlı bir hizmetler sunumuna açılmaktadır. Bu bilimsel, mesleki ve örgütsel hizmetler, kendilerine yardım götürülecek olanların ihtiyaçlarına göre ayarlanmaktadır. Bireylerin, grupların ve toplulukların duydukları maddi-manevi ihtiyaçlar aslında anlık veya dönemlik unsurlardan oluşmamaktadır. İhtiyaçlar, kökleri itibarıyla uzun vadeli ve toplumsaldır. Bir nesne, mal ya da duruma yönelik ihtiyaçlar, üyesi olunan toplumun işleyişine, ilişkilerine, hiyerarşisine, eşitsizliklerinin şiddetine kısacası yapısına göre şekil kazanmaktadır.

Böyle alındığında sosyal hizmet, ürünü olduğu toplum ve devlet yapılanmaları hakkında çeşitli okumaları olanaklı kılmaktadır. Bu noktada sosyal hizmetin felsefesi ve sosyolojisi arasındaki senkron dikkat çekici durmaktadır. Bir toplumsal yapıda insana verilen kıymet, sosyale gösterilen duyarlılık, mümkün olduğunca adil ve eşitlikçi paylaşımlar, sosyal hizmetin o toplumdaki iş yükünü, fonksiyonu ve niteliğini doğrudan bağlamaktadır. Benzer olarak bir toplumda sosyal, siyasi ve ekonomik eşitsizliklerin kontrastları ne kadar sert ise devletin bu konudaki misyonuna ve politikalarına dair yöneltilen beklentiler o derece yükseğe çıkacaktır. Bu durumda toplum ve devlet, gücünü, emeğini ve kaynaklarını eğitim, teknoloji ya da üretimden ziyade bu alanlara kanalize ederek aslında uzun vadede gizli bir kayıp yaşayacaktır.

Hâlbuki sosyal hizmet, toplumsal yapıya yönelik doğrudan bir düzeltme aracı veya geleceğe dönük bir yatırım kanalı değildir. Sosyal hizmet mevcut ideolojik, siyasi ve ekonomik şartlar dâhilinde elden gelenin en iyisinin yapılmaya çalışıldığı bir işleyiş zinciridir. Dolayısıyla kendi içerisindeki niyeti, gelişim süreci ve neticeleri bir yana, sosyal hizmet asıl olarak içinde var olduğu toplum ve devlet yapılarının konuyla ilgili geleneğini resmetmektedir.

## **KAYNAKÇA**

III. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı (1968). Türkiye’de Sosyal Değişme ve Sosyal Hizmetler  
ACAR, Hakan ve Gülsüm ÇAMUR DUYAN (2003). “Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14: 1.

ARTAN, Taner (2011). Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BAUDRILLARD, Jean (2008). *Tüketim Toplumu*, çev. Hazal Deliceçaylı ve Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.



CILGA, İbrahim (2001). *Türkiye’de İnsan ve Toplum Sorunları Karşısında Sosyal Hizmet, İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar’a Armağan*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Y.O. Yayınları.

ÇENGELCİ, Ethem (1996). *Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi*, Ankara: Şafak Matbaacılık.

DİLİK, S. (1980). “Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*; 1-4 Ocak-Aralık, 73-85.

DUYAN, Veli; ÖZGÜR SAYAR, Özge; ÖZBULUT, Mahmut (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak, Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber*, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Yayını.

EROL, Metin (2008). *Grup Dinamiği Açısından Türkiye’de Ötekileştirme Eğilimleri*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları No: 108.

KONGAR, Emre (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*, Ankara: SBD. Yayınları.

MARSHALL, T. H. (2006). “Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf”, *Sosyal Politika Yazıları*, Der. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İstanbul: İletişim Yayınları.

SEYYAR, Ali (2002). *Sosyal Siyaset Terimleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım.

ŞAHİN, Fatih (2006). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Refah Politikası Süreçlerine Katılımı*, Ankara.

ŞEKER, Aziz (2012). “Bilim ve Meslek Olarak Sosyal Çalışmanın Temel Kavramları, Sosyal Hizmete Giriş, Ed. İlhan Tomanbay, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2533

TOMANBAY, İlhan (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*, Ankara: Selvi Yayınevi.